

O VRATU

Vrat vedno opisujejo kot najnežnejši del človeškega telesa. Predstavlja vitalno zvezo med usti in želodcem, nosom, pljuči, možgani in hrbtenico z vsem ožiljem vred. Vrat ima v različnih kulturah izvoljeno mesto na človeškem telesu: je znamenje življenja, duše ali lepote. Predvsem pa se dviga iz ramen in nosi glavo. Oboje je tesno povezano. S premikanjem vratu in glave z njim dosežemo več kot dvajset različnih oblik izražanja (govorice telesa), ki jih ljudje razumemo.

BESEDILO: DAMJAN J. OVSEC

Zgodovinsko je zakoreninjeno mnenje, da bikovski vrat pomeni izrazito možgato osebo, medtem ko je posebno žensvena oseba obdarjena z ljubkim labodjim vratom. To izvira iz dejstva, da naj bi bil moški vrat krajši in debelejši, ženski pa daljši, vitkejši in tanjši. Druga razlika med spoloma je pri moškem vratu t. i. adamovo jabolko, ki je precej izrazitejše kot pri »Evi«. To je zaradi tega, ker imajo ženske krajše glasilke in posredno višji glas, kar zahteva manjšo »resonančno posodo«. Prastare ljudske krščanske zgodbe pripovedujejo, da je v moškem grlu kepa, ki stalno opominja na Adamov izvirni greh, ko je jedel jabolko, ki mu ga je ponudila Eva. Čim je ugriznil v prepovedani sadež, naj bi se mu kos jabolka trdno zagostil v grlu. Čeprav biblijska zgodba o rajskem vrtu jabolka sploh ne omenja in je to poznejša iznajdba, je izraz adamovo jabolko uporno preživel.

Vloga vratu v različnih kulturah

Modni risarji rišejo privlačne ženske vedno enako: z ozkimi in podaljšanimi

vratovi, ki so pač anatomske karikature. Tudi manekenke morajo imeti nadpovprečno dolge in vitke vratove. A to se je dogajalo po svetu že davno prej, preden so v evropski kulturi nastale modne piste in posebne zahteve o videzu manekenk.

V nekaterih kulturah je namreč želja po dolgovratih ženskah privedla do ekstrema. Ljudstvo Karen v notranjosti Mjanmara (Burme) je imelo za višek ženske lepote t. i. žirafje vratove. Izraz za tak vrat je bil *padaung*, nosilec medeninastih (včasih bakrenih) obročev, ki so jih morale ženske začeti nositi že v zgodnji mladosti. Najprej so jim nadeli okrog vratu pet »prstanov«; njihovo število so povečevali leto za leto, dokler jih ni bilo do štiriindvajset. Takšne obroče so nosile tudi na rokah in nogah. Skupaj so morale, ne glede na težko delo na poljih, nositi od 23 do 27 kilogramov medenine! Umetno podaljšani vratovi so merili do 39 centimetrov. Mišice in vretenca so tako postali nenormalno razmaknjeni. Če bi obroče odstranili, vrat seveda ne bi mogel več nositi glave. Šega še živi, ponekod tudi med afriškimi plemeni, v Evropi pa so ženske s takšnimi vratovi nekoč prikazovali celo v cirkusih.

V okultnih krogih je bil vrat posebno pomemben, zlasti v vudujskem obredju na Haitiju, kjer še vedno verjamejo, da človeška duša prebiva v zatilju. Tu, in v nekaterih drugih primerih, ni šlo zgolj za lepotni ideal, ampak naj bi bil tako obdelan vrat tudi sredstvo zoper uroke in zle sile. V teh skrivnih obredih naj bi ženske doživljale posebne vrtoglavice in padale v trans, velikokrat zgolj zato, ker so jim obroči stiskali vratne žile in s tem onemogočali zadosten pretok kisika v možgane.

V Evropi so verovali, da so ljudje s kratkimi vratovi lokavi, zviti ter podli; ljudje z dolgim vratom so sloveli kot bedaki, bojzljivi in nemočni, tisti z debelim vratom pa kot nagli, nepremišljeni, jeznoriti. Kje je tu prava

Fotografija: Bplanez/Shutterstock

mera? Ljudstvo pač ljubi zlato sredino, povprečje.

Za nekatera plemena v Kongu je vrat sedež prvega sklepa človeškega telesa, po katerem kroži generativna energija. V njem se najprej izrazi življenje pri novorojenčku. Velja tudi obratno: po njem pri umirajočem steče zadnja življenjska manifestacija omenjene energije, saj naj bi se generativna sila dvigala po verigi sklepov. Brazilsko pleme Guaranajev meni, da je v vratu živalska duša, ki določa človekov temperament: če ima nekdo dušo metulja, je mil, ali krut, če ima dušo jaguarja. Vrat simbolizira komunikacijo duše s telesom.

V arabsko-perzijski ljubezenski poeziji ima vrat pet pomenov. Prvi je za-

radi vonja in vitkosti kafrovec, sledijo sveča, slonokoščen glavnik, cvetoča veja in srebrna palica.

Z vratom so povezane številne kretnje in gibi

Najbolj razširjena je kretnja, ki oponaša rezanje vratu. Roka igra pri tem vlogo noža. Kadar storimo to v jezi, lahko komu nakažemo, kaj bi z njim želeli storiti – ga namreč obglaviti. V kakšnem televizijskem šovu lahko takšna kretnja pomeni, da je komu neke zadeve ali osebe enostavno zadosti, da jo ima vrh glave; če takšno kretnjo nakaže npr. režiser, lahko to pomeni marsikaj: prizora imam dovolj, ukinite ali zamenjajte ga, ali vulgarneje, umrl

Ljudstvo Karen v notranjosti Mjanmara ima za višek ženske lepote t. i. žirafje vratove.

boš! Lahko pa tudi: izgini, nehaj s tem oziroma zadavil te bom!

Pomembnejši od tega so različno premikanje in nagibi vratu, povezani z glavo. Obstajata dve vrsti takšnih kretenj. Prve so tiste, ki prilagajajo položaj glave okolici, ko je treba nekaj pogledati, dvigniti glavo, da slišimo kakšen zvok, jo obrniti, da bi nekaj zavonjali, jo spustili nad krožnik, da bi začeli jesti, itn. Druge pa so tiste, katerih edina vloga je, da prenesejo okolici določene vidne signale. Takšnih posredovanj okolici je, kot rečeno, čez dvajset.

Kretnja na stran nagnjene glave naj bi sporočala spodobnost, čistost, pa tudi usmiljenje ali versko zamaknjenost.

me materine prsi. Glavni znak njihovega odklanjanja pa je trzanje dojenčkove glave na stran ali navzgor. Na tej podlagi naj bi kasneje, evlucijsko, nastali premiki glave pri odraslih, ki izpričujejo bodisi zanikanje bodisi premike glave z leve na desno ali navzgor.

Poznamo tudi različne načine trzanja z glavo; tudi ti imajo posebne pomeni. Trzanje izvira iz raznih načinov čiščenja glave oziroma lasišča, pogosto pa z njim izrazimo šok ali presenečenje, ki je lahko tudi narejeno, zaigrano. Globlji pomen najdemo v tem, da je neka novica lahko tako neverjetna, da trznemo z glavo, saj bi to, kar smo slišali, radi stresli s sebe in se tako prepričali, da ne sanjamo.

Vrat, ki obrne glavo postrani, pomeni nejevero, a tudi naklonjenost. Nazaj nagnjena glava pomeni premoč, oholost, snobizem, vzvišenost, samozadovoljstvo, a tudi kaj povsem drugega, npr. kratek razmislek, ali se z nečim sploh strinjamo; končno tudi to, da smo nekaj v trenutku razumeli, češ, seveda, jasno! Umik glave nazaj pomeni še, da nas nekaj ne zanima več; tu gre za kretnjo izmikavanja.

Poglavje zase je seveda priklanjanje z glavo, ki je še danes razširjeno v mnogih kulturah, spomnimo se vsaj japonske. Z vratom in glavo nakazujemo tudi smer v zvezi z nekim interesom, osebo ali geografsko točko.

Kretnja na stran nagnjene ali na ramo položene glave izvira iz udobnega dotika iz otroštva. Značilna je zlasti za ženske, saj naj bi se tako naslonile na namišljenega zaščitnika in pri tem sporočale o svoji spodobnosti, čistosti itn. Seveda pa gre lahko tudi za koketiranje, lažno prostodušnost in željo po ugajanju.

Navzdol obrnjen vrat s sklonjeno glavo govori o tem, da oseba spi ali da se hudo dolgočasi.

Sklenimo: kdor mora nositi medicinski ovratnik zaradi težav z vratom oziroma vratnimi vretenci, se dobro zaveda in občuti, za kaj je prikrajšan. S svojim telesom se ne more več normalno izražati. Takšna prikrajšanost pa utegne biti hudo zoprna. ■

Naštejmo jih nekaj. Najbolj pogosto je kimanje z glavo, ki vedno pomeni nekaj pritrilnega. Razširjeno je po vsem svetu, tudi v plemenskih družbah, ki pred tem niso imele stikov z zunanjim svetom. Izjeme bi lahko imeli za alternativo in ne za zamenjavo tega znaka. Ponemokod v Šrilanki kimanje z glavo namreč pomeni odgovor na vprašanje, nihanje z glavo pa pristajanje na določen predlog. Vzhodno Sredozemlje z Grčijo in del Bolgarije pa, obratno, z odkimavanjem pritrjujejo, prikimavanje pa pomeni negacijo, torej ne.

Dravidska Indija, predvsem Tamili, poznajo posebno zavijajoče nihanje vratu in glave kot znak spoštovanja in vljudnosti. To počno, čim jih nagovorimo, kjerkoli, kaj šele v restavraciji ali hotelski recepciji. Kretnja se je razširila tudi po

drugih koncih Indije in pomeni še več: vidim te, poslušam te, na voljo sem ti. Nekaj podobnega, a z drugačnim pomenom, počnejo npr. tudi sodobni politiki. Nihanje z glavo pri govorih lahko pomeni, da obstaja upanje ali da ga sploh ni. Govorniki ob posebnih poudarkih radi spuščajo glavo, ki naj bi delovala kot pest, ki udarja po namišljeni mizi.

O izvoru kimanja z glavo obstajata dve mišljenji. Šlo naj bi za modificirano, torej skrajšano obliko priklona, ki potrjuje, da se nekdo nasproti druge osebe trenutno počuti v podložnem položaju. Če to drži, bi kimanje z glavo pomenilo, da smo ponižnost zmanjšali na najmanjšo mero. Lahko pa je to povezano tudi z otroškim načinom sesanja z materinih prsi. Ko pokimamo z glavo, je to del giba, s katerim dojenček sprej-